

Typologie van de Vlaamse & Brusselse gemeenten 2017

Sociaaleconomische clusters

Geert Gielens

Chief Economist
Belfius Research
14 maart 2018

Sociaaleconomische typologie van de gemeenten

Agenda

- 1 **Waarom?**
- 2 **Hoe?**
- 3 **Resultaten & Clusters – Vlaanderen**
- 4 **Resultaten & Clusters – Brussel**
- 5 **Conclusies**

Vorige edities van de Typologie van de gemeenten:

- 1997
- 2007 → 16 clusters in Vlaanderen (V1-V16)

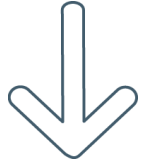

1

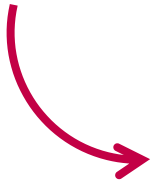
WAAROM?

Waarom sociaaleconomische clusters?

Verscheidenheid weergeven van de gemeenten
zonder de specifieke lokale situatie te beschrijven

Groepen van gemeenten samenstellen die statistisch representatief zijn **met**
analoge sociaaleconomische kenmerken

zoals inkomens van de gezinnen,
demografische structuur, bodembestemming,
economische activiteit, ...

Waarom clusters gebruiken?

- **Financiële analyse** van de gemeenten die rekening houdt met de lokale context en de uitdagingen waarvoor ze staan (centrumsteden, landelijke gemeenten, gemeenten met sterke vergrijzing of juist toenemend aantal jongeren)
- **Referentiegroepen** voor positionering en vergelijking (benchmark)
- **Statistisch relevante groepen** (voor onderzoek, enquête, extrapolatie, ...)

Wordt reeds ruim gebruikt voor officiële statistieken van de regionale overheid, door universiteiten, BNB, ...)

2

HOE?

In 3 belangrijke stappen:

1 De diversiteit weergeven
via statistische gegevens
per gemeente

Meer dan 150 statistische
indicatoren per gemeente

2 Synthese van de
statistische informatie

Elke gemeente krijgt score voor
5 dimensies (radar van de scores)

3 Samenstellen groepen
van gemeenten

Gemeente clusteren in groepen
met gelijkaardige scores en
« profiel »

Stap 1: statistische gegevens verzamelen per gemeente

- Officiële statistische bronnen (Statbel, FOD Economie, Statistiek Vlaanderen, Kruispuntbank, WSE, POD Mi-is, ...)
- Statische en dynamische variabelen
- Niet-financiële variabelen (exogeen aan gemeentebestuur)

Stap 2: synthese van de informatie

130 basisindicatoren → **5 dimensies**

Voorzieningen
en aantrekking:
Aanwezigheid
diensten en
handel

Levens-
standaard /
Sociaal-
economische
positie

Landelijk
karakter (+) /
Verstedelijings
graad (-)

Economische
activiteit

Verjonging (+) /
Vergrijzing (-)

Elke gemeente krijgt een **score** voor de 5 dimensies

3

RESULTATEN & CLUSTERS

VLAANDEREN

Dimensie 1: “Voorzieningen aanwezig – Aantrekking”

Synthese	FACTOR 1	
Interpretatie	Voorzieningen aanwezig - Aantrekking	Saturatie
Belangrijkste verklarende variabelen	Aandeel werknemers in de openbare diensten in de totale bevolking	0,94
	Aanwezigheid van voorzieningen (onderzoek door KULeuven)	0,90
	Oppervlakte van nieuwgebouwde woningen (2005-2015)	0,88
	Aandeel werknemers - arbeiders in de totale bevolking	0,88
	% weduwen of weduwnaars	0,83
	Woningen bewoond door eigenaar	-0,69
	% tweepersoonsgezinnen	-0,73
	Aandeel werknemers dat in de gemeente verblijft en buiten de gemeente gaat werken	-0,78

Aantrekking door voorzieningen voor onderwijs, ziekenhuis & zorg, openbaar vervoer, overheidsdiensten, sport, cultuur, loketfunctie, handel en diensten

Dimensie 1: “Voorzieningen aanwezig – Aantrekking”

	Voorzieningen aanwezig	SCORE
Top 5	Leuven	5,48
	Gent	5,22
	Antwerpen	4,47
	Oostende	4,21
	Hasselt	3,10
Down 5	Pepingen	-1,21
	Lierde	-1,21
	Horebeke	-1,30
	Wortegem-Petegem	-1,32
	Glabbeek	-1,42

Universiteits
- steden

Waarde
van de
score ?

Centrumfunctie,
veel
voorzieningen

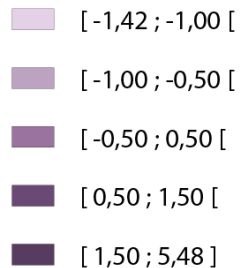
Weinig
voorzieningen

Dimensie 1: “Voorzieningen aanwezig – Aantrekking”

Scores

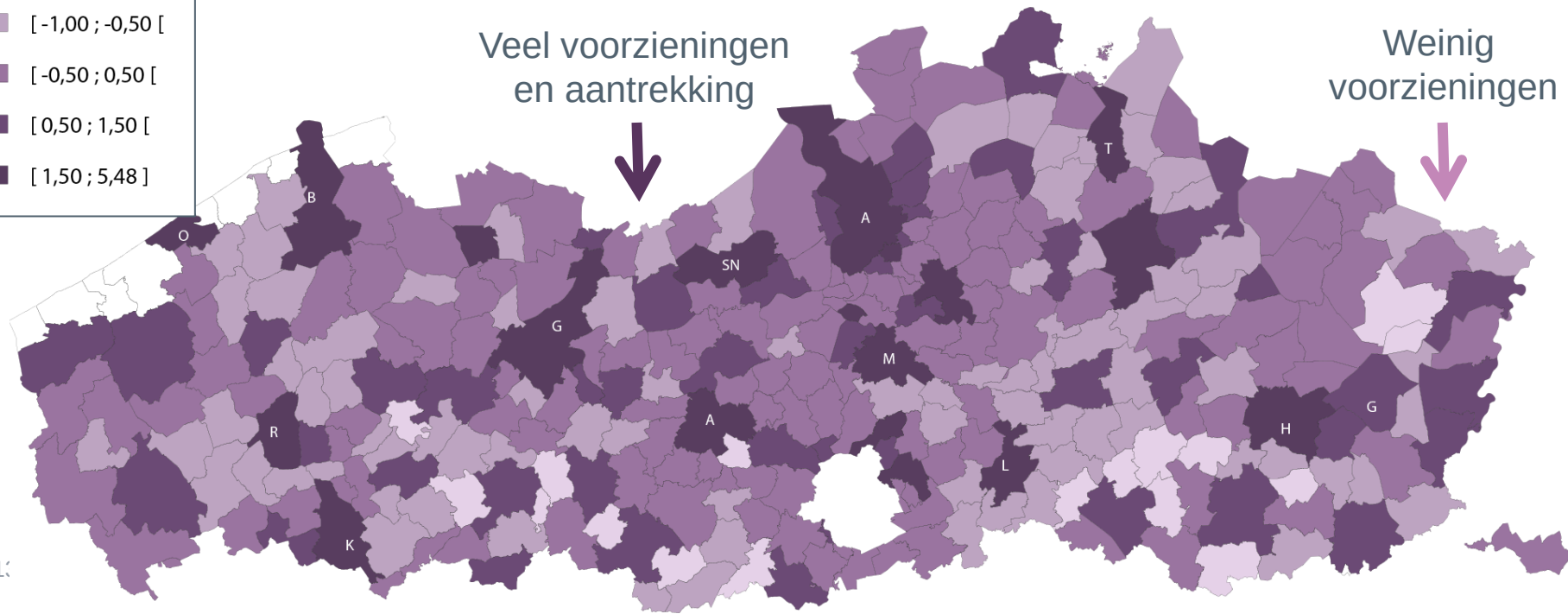

Scores per gemeente → In Vlaanderen is een (stads)centrum nooit veraf

Veel voorzieningen
en aantrekking

Weinig
voorzieningen

Dimensie 2: “Levensstandaard – Sociaaleconomische positie”

Synthese	FACTOR 2	
Interpretatie	Levensstandaard (+)	Saturatie
Belangrijkste verklarende variabelen	Interkwartiel verschil (2015)	0,96
	% inkomensaangiften > 50 000 EUR (2014)	0,94
	75ste percentiel (2015)	0,93
	% uurlonen > 150 EUR	0,93
	Gemiddeld inkomen per aangifte (aanslagjaar 2015)	0,93
	% bevolking met diploma hoger niet-universitair onderwijs	0,92
	Gemiddeld inkomen per inwoner (aanslagjaar 2015))	0,92
	% bevolking met diploma hoger universitair onderwijs	0,90
	Mediaan inkomen (aanslagjaar 2015)	0,82

Inkomens en
het verschil
tussen de
inkomens-
klassen,
aandeel van
gediplomeer-
den

Dimensie 2: “Levensstandaard – Sociaaleconomische positie”

	FACTOR 2	
Interpretatie	Levensstandaard (-)	Saturatie
Belangrijkste verklarende variabelen	% bevolking met diploma lager onderwijs	-0,62
	% bevolking in statuut BIM-omnio	-0,66
	% bevolking met diploma secundair onderwijs	-0,72
	% bevolking zonder vorming & diploma	-0,77
	Werkloosheid (werkzoekenden / actieve bevolking)	-0,80

Complementaire gegevens
zoals risico op kansarmoede en werkloosheidsgraad

Dimensie 2: “Levensstandaard – Sociaaleconomische positie”

	FACTOR 2	SCORE
Interpretatie	Levensstandaard (van de bevolking)	
Top 5	Sint-Martens-Latem	3,36
	De Pinte	2,83
	Oud-Heverlee	2,64
	Keerbergen	2,62
	Kraainem	2,53
Down 5	Menen	-1,84
	Antwerpen	-1,92
	Maasmechelen	-2,14
	Ronse	-2,22
	Mesen	-3,75

Hoge inkomens
en groot aantal
gediplomeerden

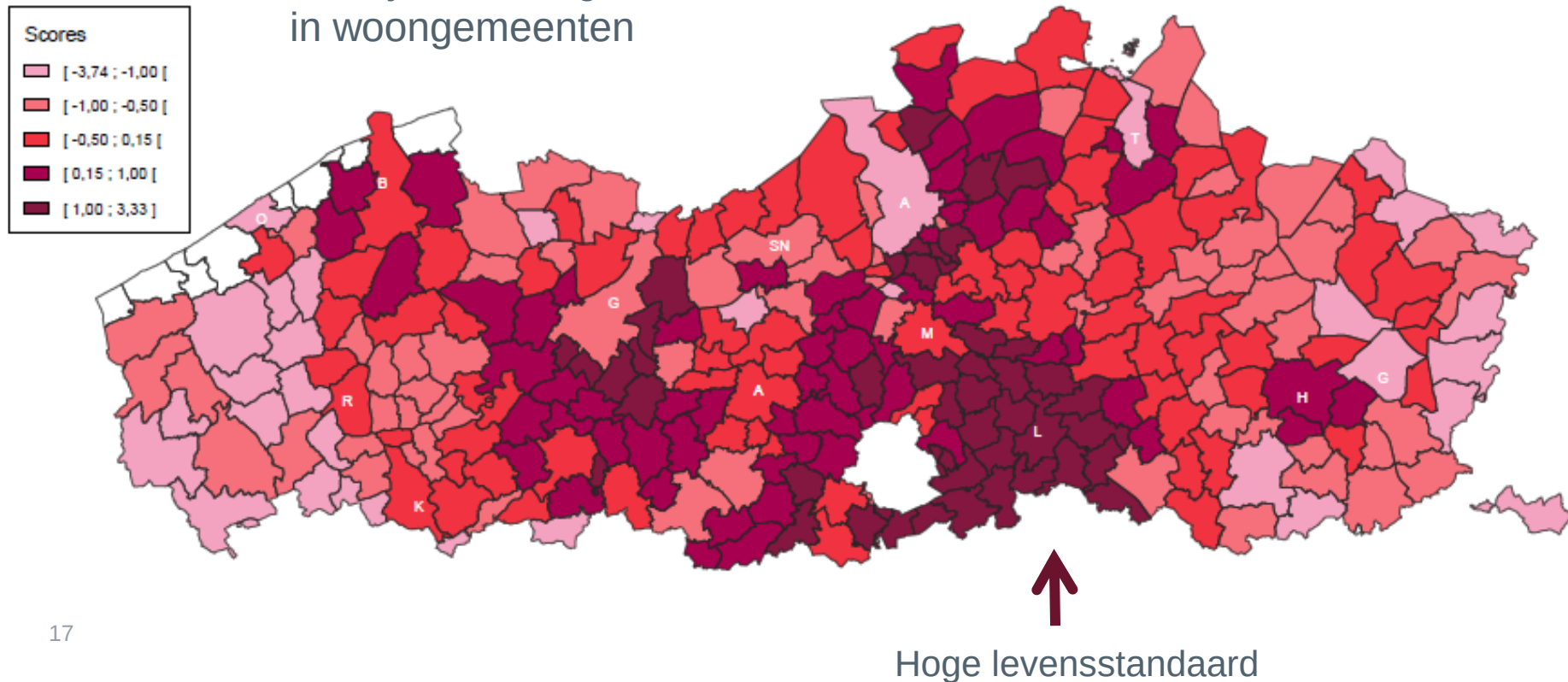
Lager gemiddeld
inkomen, hogere
werkloosheid en
hoger risico op
kansarmoede

Dimensie 2: “Levensstandaard – Sociaaleconomische positie”

→ De “rijkdom” zit geconcentreerd in het **centrum**, rondom de steden, in woongemeenten

Dimensie 3: “Landelijk karakter (+) / Verstedelijkingsgraad (-)”

Synthese	FACTOR 3	
Interpretatie	Landelijk karakter (+) / Verstedelijkingsgraad (-)	Saturatie
Belangrijkste verklarende variabelen	Aantal bouwvergunningen voor residentiële nieuwbouw per inwoner	0,83
	Aantal bouwvergunningen voor nieuwbouw niet-residentieel per inwoner	0,82
	Veestapel (runderen en varkens) / totale oppervlakte per 1 000 inwoners	0,79
	Oppervlakte van de leefruimte per inwoner	0,76
	Bevolkingsdichtheid (inw/km ²)	-0,48
	Industrie	-0,50
	% opp. privéwoningen in verhouding tot totale opp. van de gemeente	-0,51
	Huizen gebouwd 1946-1960	-0,73

Landelijk gebied kent nieuwbouw voor zowel bewoning als bedrijven

Bevolkingsdichtheid in steden

Dimensie 3: “Landelijk karakter (+) / Verstedelijkingsgraad (-)”

	FACTOR 3	SCORE
	Landelijk (+) / stedelijk (-)	
Top 5	Lo-Reninge	5,12
	Alveringem	4,10
	Vleteren	3,31
	Zuierenkerke	3,01
	Heuvelland	3,00
Down 5	Boom	-2,01
	Hemiksem	-2,13
	Edegem	-2,13
	Mortsel	-2,34
	Borsbeek	-2,64

Landelijk

Verstedelijkt

Dimensie 3: “Landelijk karakter (+) / Verstedelijkingsgraad (-)”

Scores

■ [-2,64 ; -1,00 [

■ [-1,00 ; -0,50 [

■ [-0,50 ; 0 [

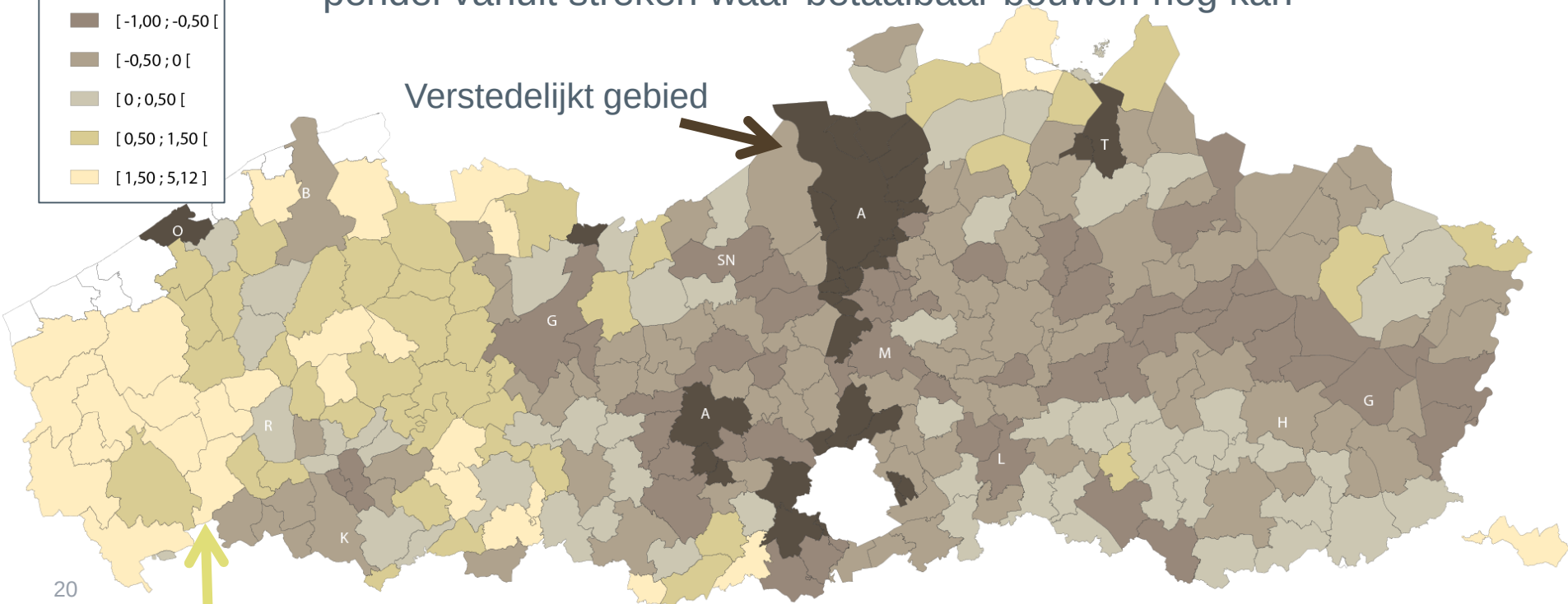
■ [0 ; 0,50 [

■ [0,50 ; 1,50 [

■ [1,50 ; 5,12]

→ Landelijk gebied is schaars, arbeidsmigratie richting steden en pendel vanuit streken waar betaalbaar bouwen nog kan

Verstedelijkt gebied

Dimensie 4: “Economische activiteit”

Synthese	FACTOR 4	
Interpretatie	Economische activiteit	Saturatie
Belangrijkste verklarende variabelen	Aandeel werknemers in de bouwsector en transport in de totale bevolking	0,83
	Aandeel werknemers in de horeca in de totale bevolking	0,84
	Dagelijkse pendelsaldo (in % van de actieve bevolking die verblijft in de gemeente)	0,83
	Werknemers in de gemeente tov actieve bevolking die verblijft in de gemeente (census 2011)	0,80
	Aandeel werknemers - ambtenaren in de totale bevolking	0,80
	Percentage werknemers- bedienden in de openbare sector	-0,60
	Percentage werknemers- ambtenaren in de openbare sector	-0,62
	Aandeel actieve inwoners die in een andere gemeente gaan werken tov werknemers uit andere gemeenten	-0,67
	Percentage werknemers- arbeiders in de openbare sector	-0,67

Pendelsaldo geeft beeld van werk-gelegenheid

Elders gaan werken

Dimensie 4: “Economische activiteit”

	FACTOR 4	SCORE
	Economische activiteit	
Top 5	Machelen	7,23
	Zaventem	5,07
	Drogenbos	4,03
	Zwijndrecht	3,22
	Wielsbeke	2,84
Down 5	Wachtebeke	-1,37
	Heers	-1,51
	Moerbeke	-1,61
	Mesen	-2,10
	Bever	-2,44

Concentratie
economische
activiteit

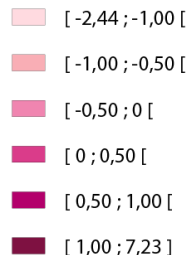
Weinig
economische
activiteit

Dimensie 4: “Economische activiteit”

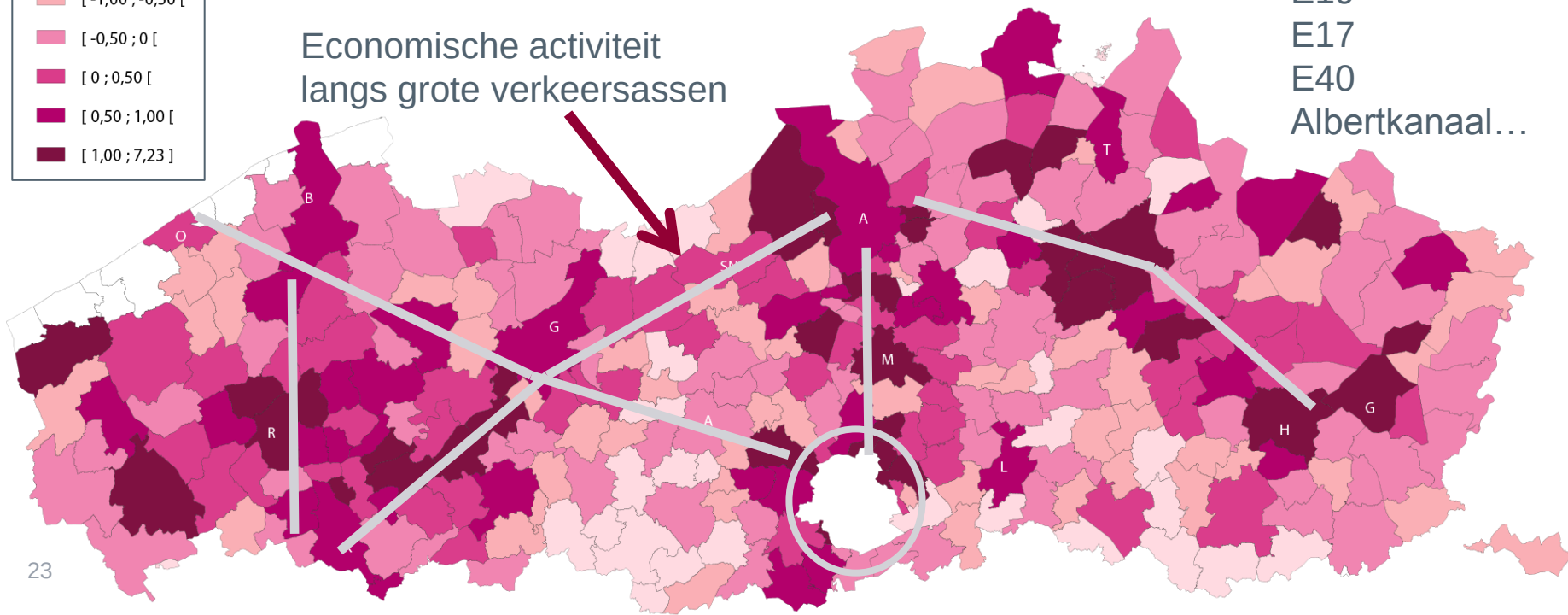
Scores

→ Vlamingen zijn pendelaars, ze wonen niet noodzakelijk in gemeenten met werkgelegenheid maar wel in de buurt ervan

Economische activiteit
langs grote verkeersassen

E19
E17
E40
Albertkanaal...

Dimensie 5: “Verjonging (+) – Vergrijzing (-)”

Synthese	FACTOR 5	
Interpretatie	Verjonging (+) – Vergrijzing (-)	Saturatie
Belangrijkste verklarende variabelen	Aandeel bevolking van 0 tot 6 jaar	0,81
	Groei aantal personen die een opleiding volgen (2005-2016)	0,78
	Percentage voltijds schoolplichtigen (6-16 jaar)	0,78
	Groei bevolking 7 tot 19 jaar (2005-2015)	0,77
	Gemiddeld geboortecijfer (2005-2015)	0,74
	(Actieve) Bevolking 40-64 / 18-39	-0,83
	Verschil vergrijzingscoëfficiënt 2016 - coëff.2006	-0,85
	Aandeel bevolking van 60 jaar en ouder	-0,88

Jongeren en
schoolgaande jeugd,
aantal en evolutie

Ouderen en
evolutie vergrijzing

Dimensie 5: “Verjonging (+) – Vergrijzing (-)”

	FACTOR 5	
	Verjonging - Vergrijzing	
Top 5	Machelen	4,13
	Vilvoorde	3,64
	Drogenbos	3,18
	Niel	3,01
	Mesen	2,86
Down 5	Brasschaat	-1,82
	Veurne	-1,87
	Oostende	-1,91
	Sint-Martens-Latem	-2,01
	Schilde	-2,66

Verjonging

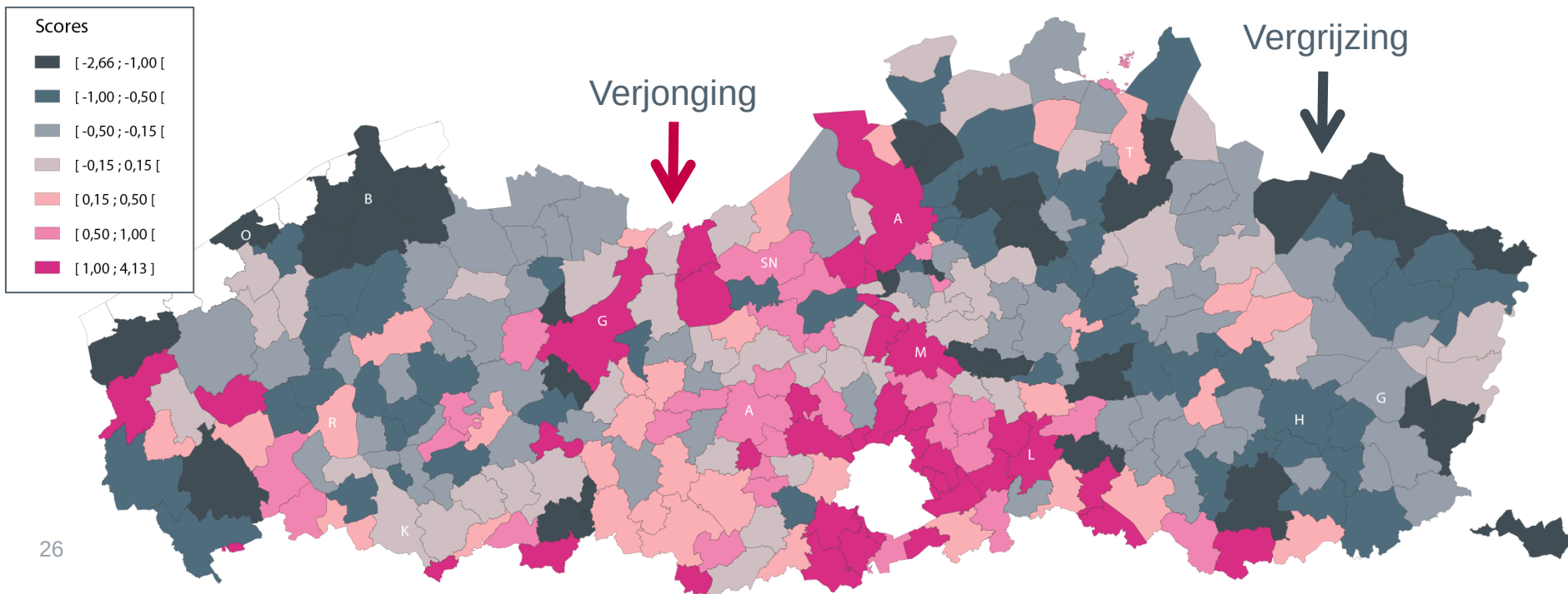
Vergrijzing

Dimensie 5: “Verjonging (+) – Vergrijzing (-)”

→ Vergrijzing zette zich sterker door in Kempen, Limburg en aan de kust

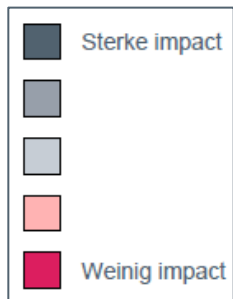
→ impact op inkomens en personenbelasting

Dimensie 5: “Verjonging (+) – Vergrijzing (-)”

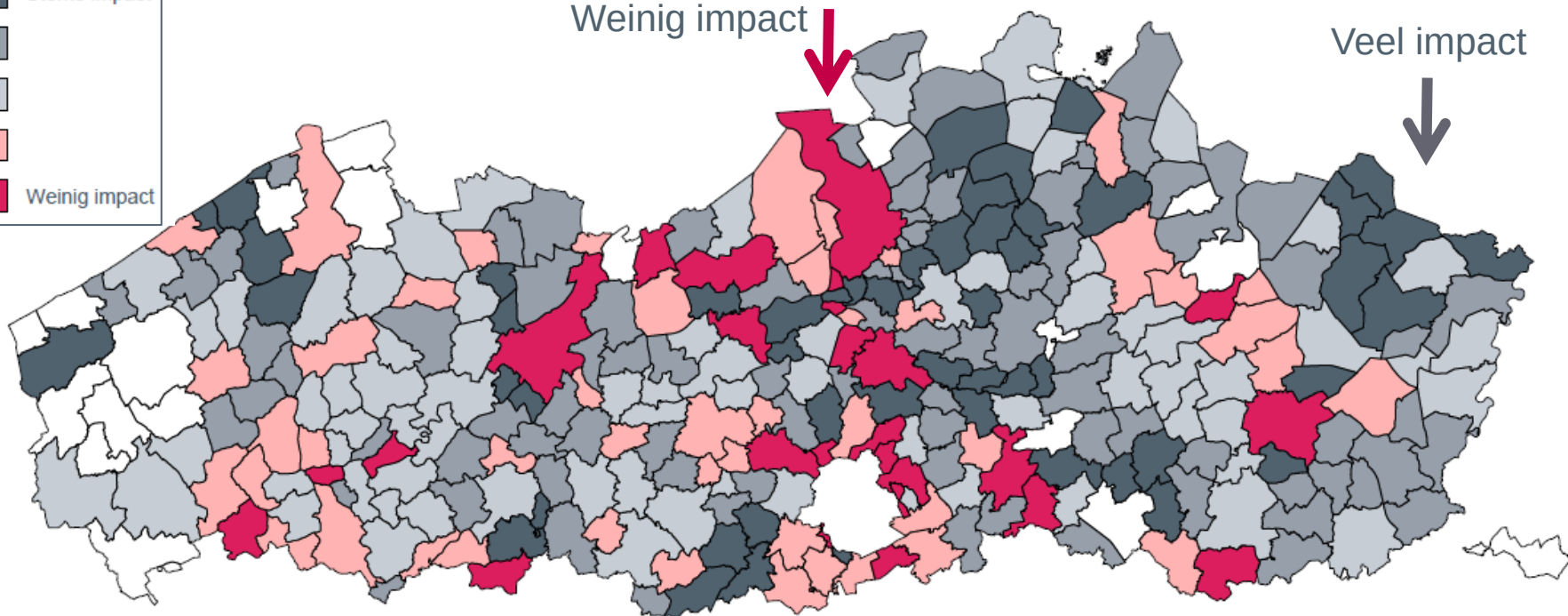

→ Uitdaging : impact op inkomens en personenbelasting tegen 2030

Weinig impact

Veel impact

Clusters

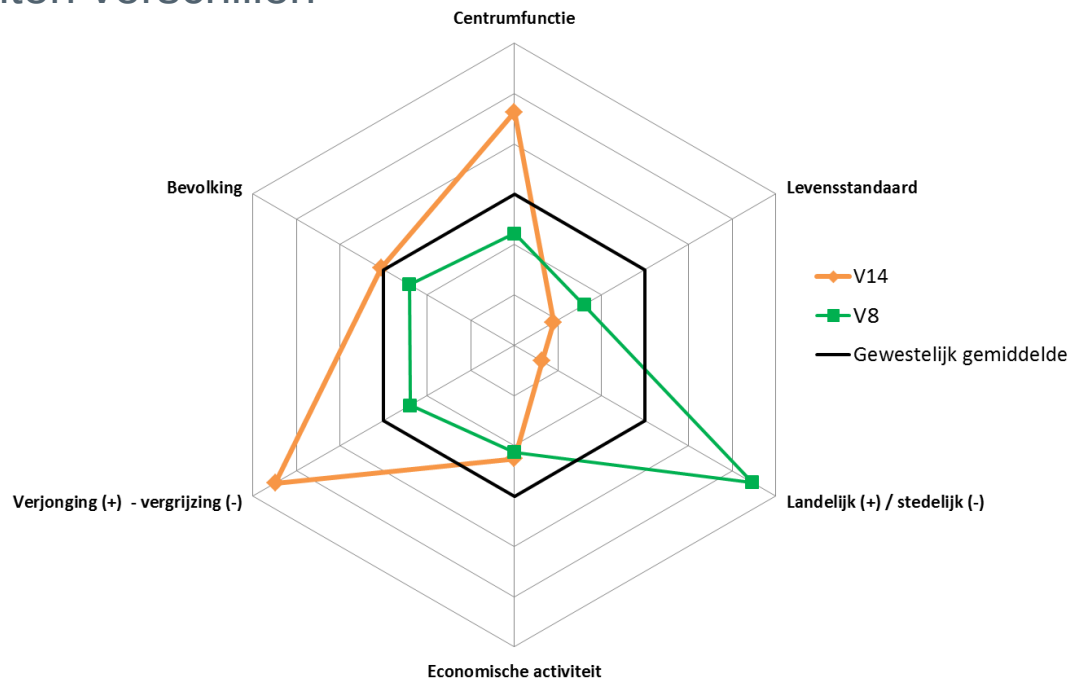
Gemeenten clusteren in groepen met gelijkaardige scores en « profiel »

- Profielen van gemeenten verschillen

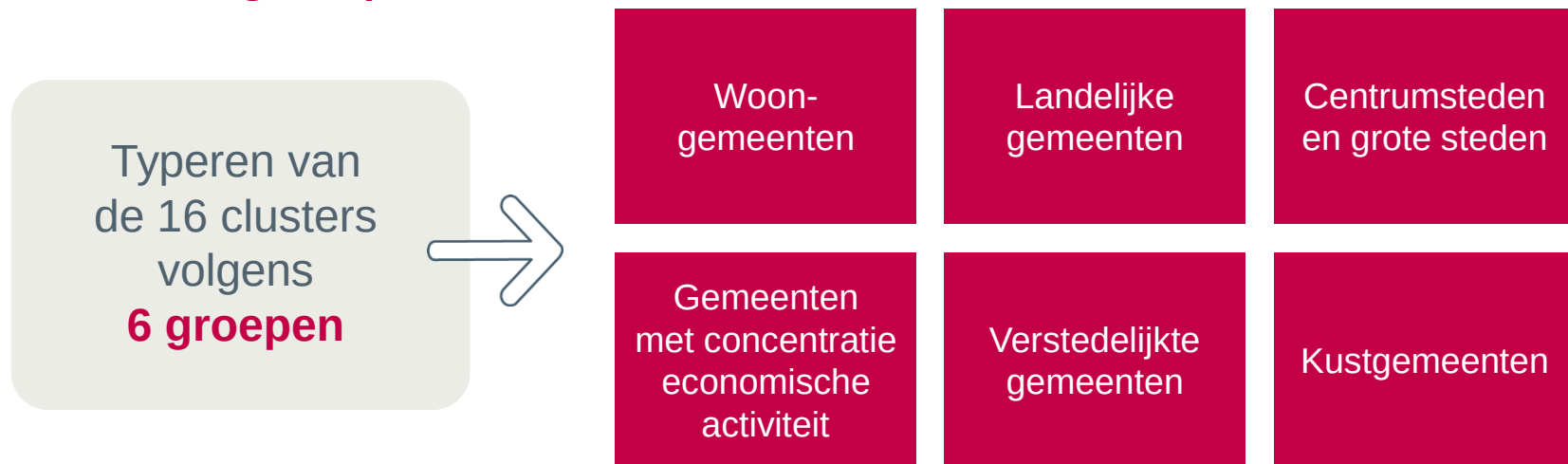
Clusters
samenstellen

16 clusters

Clusters groeperen

Ondanks gelijkaardig basiskenmerk
verschillen gemeenten binnen elke groep

Clusters groeperen

Verskil in
Levensstandaard
(hoge inkomens
of niet)

Woon-
gemeenten

Landelijke
gemeenten

Centrumsteden
en grote steden

Demografische evolutie
(toenemend aantal jongeren
ondanks de vergrijzing
of juist sterkere vergrijzing)

Gemeenten
met concentratie
economische
activiteit

Verstedelijkte
gemeenten

Kustgemeenten

Lijst van **clusters** en **gemeenten** beschikbaar in bijlage

4

RESULTATEN & CLUSTERS

BRUSSEL

Specifieke kenmerken van de analyse voor het Brussels Gewest

- ⇒ Gemeenten die behoren tot eenzelfde agglomeratie → intra-stedelijke uitsplitsing
- ⇒ Niet homogeen gemeentelijk grondgebied → grote verschillen volgens "wijken"

5 synthetische indicatoren = 5 specifieke dimensies voor Brussel

5 specifieke dimensies + bevolking !

Levensstandaard
Rijke (+) / arme (-)
bevolking)

Gezins-
structuur:
gezinnen (+) /
alleen-
staanden (-)

Tewerkstellingscentrum
Diensten
(kantoor, handelszaken)

Toename
Schoolbevolking
(10 jaar)

Activiteiten in
industrie
en transport

Elke gemeente krijgt een **score** voor elke dimensie

Dimensie 1: “Levensstandaard (rijke /arme bevolking)”

	FACTOR 1	
	Gemeente	Score
Top 5	Sint-Pieters-Woluwe	1,76
	Watermaal-Bosvoorde	1,57
	Ukkel	1,47
	Evere	0,14
	Jette	0,09
GEWEST		0,00
Down 5	Etterbeek	-0,22
	Sint-Jans-Molenbeek	-1,17
	Sint-Gillis	-1,21
	Sint-Joost-ten-Node	-1,63

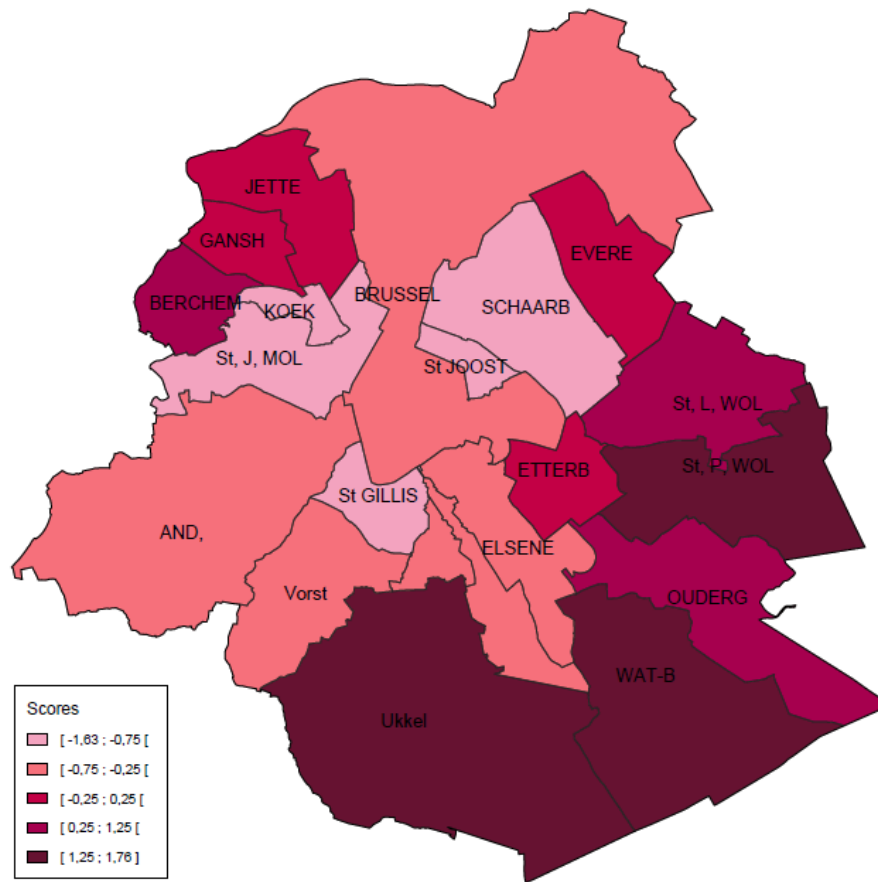
Hoog inkomen

Laag inkomen
Armoede

Dimensie 1: “Levensstandaard (rijke /arme bevolking)”

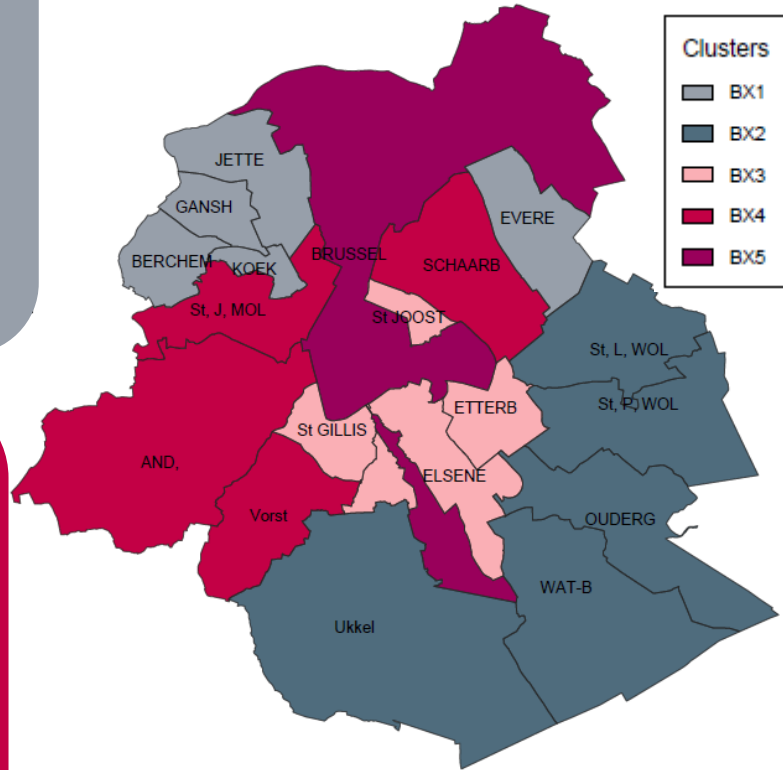
4 clusters + Brussel-Stad

Residentiële gemeenten van het noordwesten

- Forse demografische aangroei
- "Gezinnen"
- Inkomensniveau $\geq$ gewestelijk gemiddelde

Gemeenten in industriële reconversie van de Kanaalzone

- Forse demografische aangroei
- Groot aandeel buitenlanders in bevolking
- Inkomen $<$ gemiddelde
- Gemengd profiel: residentieel & econ. activiteiten (industrie, distributie enz.)

Gemeenten "1ste gordel"

- Inkomen $<$ gemiddelde
- Sociale indicatoren $\rightarrow$ armoede
- Hoge bevolkingsdichtheid en dichte bebouwing
- Groot aandeel van alleenstaanden
- Grote kantooractiviteit

Residentiële gemeenten van het zuidoosten

- Hoog inkomen
- Wooncomfort
- Lagere demografische aangroei
- Vergrijzing bevolking

5

CONCLUSIES

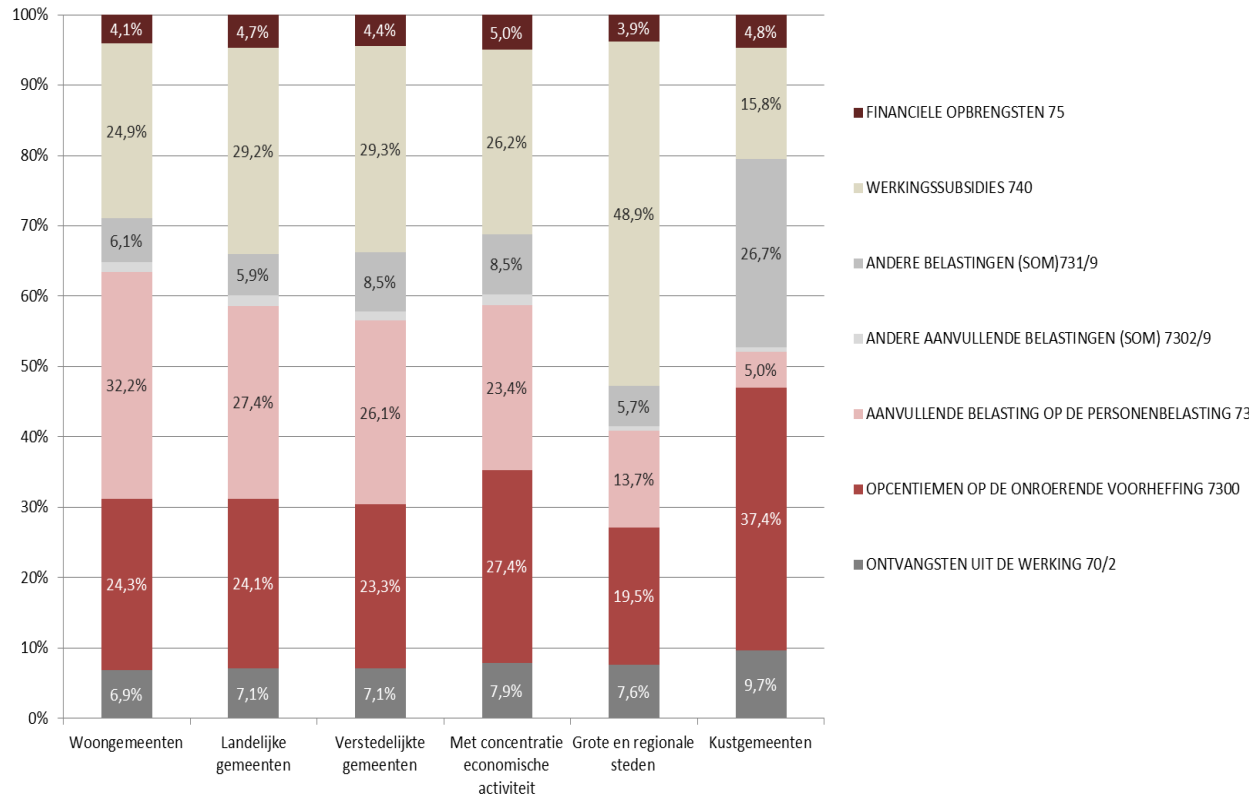
Een verrijking

- ⇒ Typologie biedt een verrijking voor andere analyses
- Financiële analyse verdiepen via gebruik van typegroepen
 - Belfius-analyse van de lokale financiën (juni 2018)

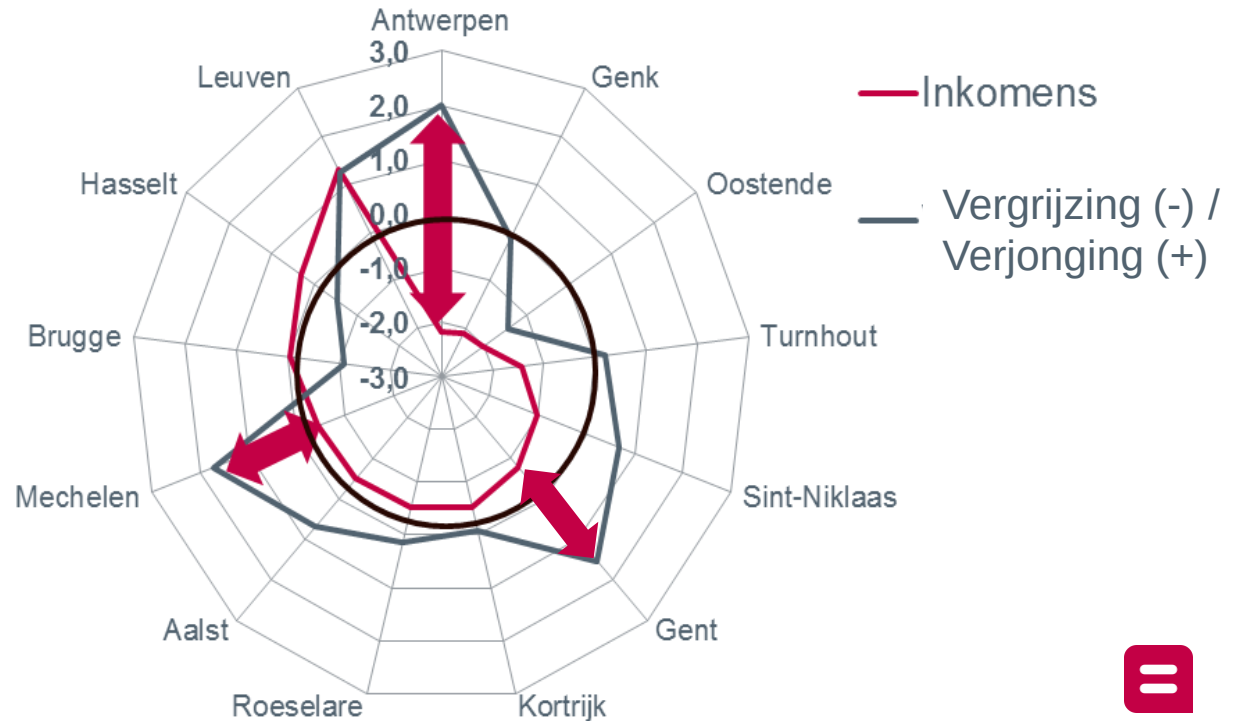
Een verrijking

⇒ Voor de gemeente: Positionering / benchmark tegenover de clusters

Een verrijking

⇒ Onderlinge verschillen
binnen de clusters uitdiepen

Uitdagingen

Uitdagingen voor volgende
bestuursperiode verschillen
voor elk type van gemeente

Gemeenten
met
centrumfunctie
en
verstedelijkte
gemeenten

- ⇒ Smart blijven investeren in aantrekkelijkheid met brede waaier van voorzieningen
- ⇒ Sociale weefsel versterken, ook als de inkomensbasis verschaalt
- ⇒ Mobiliteit en leefbaarheid in verstedelijkte centra

Uitdagingen

Uitdagingen voor volgende bestuursperiode verschillen voor elk type van gemeente

Gemeenten
met
vergrijzing

Ongeacht of ze landelijke gemeenten zijn of in de stadsrand liggen:

- ⇒ Financieel gezien: hoe verlies aan inkomsten opvangen om zelfde uitgaven- en investeringsniveau te behouden ?
- ⇒ Beleid aanpassen aan nieuwe situatie ?
- ⇒ Betaalbare zorgopvang voor ouderen organiseren ?
- ⇒ Senioren actief betrekken bij beleid en activiteiten ?

Uitdagingen

Uitdagingen voor volgende bestuursperiode verschillen voor elk type van gemeente

Gemeenten
met
**toenemend aantal
jongeren**

Evenwicht houden tussen inkomsten en uitgaven, ook wanneer meer uitgaven en investeringen nodig zijn

Investeren in bijkomende kinderopvang, jeugdsportactiviteiten

BIJLAGE

16 Clusters

In persdossier:

Vlaamse gemeenten

- Lijst van gemeenten per cluster (16 clusters) en clustergroep

